

Soorollidest Kihnus

Kihnu valla tänane kodulehekülj kajastab päris hästi Kihnu soorollide tänast seisu ja ideoloogiaid eemilisest aspektist.

Naiste-meeste suhted

Naiste-meeste rollid on tänases Kihnus jaotunud vastavalt ajalooliselt väljakujunenud mustriks. Kihnu mees on oma kaluritest, meresõitjatest ja laevaehitajatest eelkäijate vääriiline järglane. Oma loomult on ta isemeelne ja uljas. Tähtsuselt esikohal on meretöö, ülejäänud aeg kulutatakse, kuidas keegi oskab ja võimalikuks peab, perekonna, koduste tööde ja kambajõmmide vahel. Kihnu mees on hea huumorisoonega, armastab pillimängu ja laulu.

Kihnu naine on oma mehele tubliks toeks: ta korraldab majapidamist, kasvatatakse lapsi, harib põldu. Kui meespoolt kodus pole, teeb vajalikud sõidud mootorrattaga, auto ja ka traktoriga. Igapäevaste tööde kõrval koob mehele-lastele sokid, kindad, troid, endale ja tütardele kördid (neid peab ühel korraliku perenaisel olema mitukümmend), küpsetab leiba ja teeb muid vajalikke toimetusi. Paljud naised on kodused, nagu varasematelgi aegadel, paljud töötavad riigiametites ja eraettevõtluses.

Naise roll kihnu kultuuri säilitamisel on eriti oluline: naised vastupidiselt meestele, kes 20. sajandi algul vahetasid kihnu riided linnariiete vastu, kannavad igapäevaelus kõrti, jakki, kihnu sukki, kindaid. Kuna naise riietel on praktiline otstarve, valmistatakse neid pidevalt, nad muutuvad, täienevad – seega elavad.

Niisiis vastab tänapäeva kihnlaste arusaam soorollidest suurelt osalt „ajalooliselt väljakujunenud mustrile”, mille kohaselt mees teenib elatist eelkõige merel, naine korraldab majapidamist, kasvatab lapsi, harib põldu ja toimetab kodus.

Võib esile tuua järgmist :

Kihnu mees on

- loomult isemeelne;
- kultuuris uuendusmeelsem;
- meretööst ülejäänud aega kulutatakse oma suva kohaselt.

Naiste puhul tõstetakse esile

- töökust ja olulist rolli kodus majapidamises ja laste kasvatuses;
- käsitöökust (igapäevaste tööde kõrval koob perele sokid, kindad, troid, kördid);
- olulist rolli Kihnu kultuuri säilitamisel, kusjuures kultuuri esmaseks märgiks peetakse riietust;
- ajalooliselt uusi rolle olmes ja ühiskonnaelus: teeb vajalikud sõidud mootorsõidukitega; paljud naised töötavad riigiametites ja eraettevõtluses.

Seega kajastub siin ka Kihnus üldlevinud sooideoloogia, mille kohaselt naist hinnatakse eelkõige töökuse ja koduhoiu järgi. Meestele on lubatud suuremaid vabadusi, nad on sõltumatumad: võivad vaba aega sisustada oma äranägemise järgi, kuid märgitakse ka osalust pereelus ja kodustes töödes. Samas kõlab läbi Kihnu naiste lugupidav suhtumine meestesse: „Kihnu mees on oma kaluritest, meresõitjatest ja laevaehitajatest eelkäijate vääriline järglane” (Naiste-meeste suhted), samuti meeste autoriteedi tunnustamine perekonnas: „Kihnu naine on oma mehele tubliks toeks” (Naiste-meeste suhted). On selgesti näha, et teksti autor on naine.

Kihnu meeste vastakast natuurist, kuid ka sellest, miks neist ikka peres lugu peeti, jutustab üks Virve Köstri lastelastest:

Muidugi on ka see tõsi, et Jaan oli noorena mõnikord väga järsk ja mürsk. Viskas meid kõiki toast välja! Siis me jooksime elu hinna eest plehku, kui vanamees jälle ägedaks läks. Ega ta pole selles osas mingi erand. Kihnus ongi mehed ägeda loomuga, eriti siis, kui viina võetakse. See on nii juba vanast ajast peale. [---] Kuigi ühelt poolt käisid papal sellised riiutuurid peal, siis teiselt poolt tuleb talle ikkagi paljude asjade eest au anda. Oma peret on ta alati üleval pidanud. Ta ostis kõigile riided selga ja varus talveks suurte kottide viisi jahu, kruupe, tangu ja kõike muud, mida vaja. Salved olid alati triiki täis. Ta annaks praegu ka kõik hinge tagant ära, kui see meid ainult aitaks. Ja kõige suurem pluss on see, et isa õpetas meid merel käima. Nüüd oskame seal kõike vajalikku teha (Laanem 2009: 87).

Kartulikooremine pulmas. Vasakult: Lehti Vahkel, Rosaali Karjam, Ella Leas, Liisa Nazarova, Aino Laos. Olev Mihkelmaa foto 2009

Edaspidi keskendutakse soorollidele kolmes Kihnu pärimuskultuuri valdkonnas:

- kogukondlik tegevus, rituaalid ja pidustused;
- traditsiooniliste elualade ja loodusega seotud kombed ja uskumused, mütoloogia, kohapärimus ja isikujutud;
- rahvalaululud ja -muusika.⁶

Seejuures vaatame,

- milline oli sugupoolte roll erinevates vaimse kultuuri valdkondades;
- kuidas traditsioonilised rollid ja ootused meeste ja naiste käitumisele viimase sajandi jooksul konkreetselt realiseerusid „ajalooliselt väljakujunenud mustrite” piires, kuivõrd muutusid uutes sotsiaalmajanduslikes ja poliitilistes tingimustes nõukogude ajal ja pärast taasiseseisvumist;
- milline oli isiku roll muutustes.

⁶ Pikemalt ei räägita naiste käsitöötraditsioonidest, mida on varem üksikasjalisemalt uuritud (vt Karjam & Summatavet 2008; Uus 2005; Summatavet 2005; 2006; 2007; 2009; 2010), samuti puudutatakse vaid põgusalt Kihnu tantsupärimust ja soorolle selles, millest on samuti olemas põhjalik käsitlus (Rüütel 2009) ning peatselt ilmumas raamat *Kihnu tantsud*.

Johannes Miku fotod 1954